

Uvedba jesenskih počitnic na osnovnih šolah.

Nekdaj in danes.

Na osnovnih šolah v podeželskih občinah na bivšem Štajerskem je trajalo šolsko leto od začetka novembra do konca avgusta. Iz važnih gospodarskih in socialnih razlogov se je na željo ljudstva dovolilo jesenske počitnice. Pred vojno se je že enkrat poskusilo vpeljati poletne počitnice, a so bile posledice te spremembe za šolo in ljudstvo tako škodljive, da so se zopet pustile jesenske počitnice.

Te zle posledice ukinitve jesenskih počitnic se kažejo tudi danes, ko so nekaj let že zoper odločno željo in potrebo podeželskega prebivalstva zopet vsiljene poletne počitnice, kar ni v korist ne ljudstvu, ne šoli, ampak obema v škodo iz sledečih razlogov:

1. Za ljudstvo so potrebne jesenske počitnice iz gospodarsko-socialnih vzrokov.

V mariborski oblasti so večinoma majhna posestva, zelo veliko je malih kočarjev, najemnikov in viničarjev. Navadno začne otrok pomagati pri delu že s 6. letom, pomaga n. pr. pasti itd. Večina otrok mora živino zjutraj, predno gre v šolo napasti, ko pride iz šole, ima zopet isto ali kako drugo primerno delo. Ni mogoče dobiti za ta dela odrastlih delavskih moči, tudi ni na teh posestvih toliko dohodkov, da bi jih mogli plačati. Zato se morajo poslužiti otrok, bodisi lastnih ali pa otrok kočarjev, najemnikov in viničarjev, ki nimajo doma ne dela ne jela. Otroci ubožnejših družin se preživljajo večinoma skoro na ta način, da gredo za pastirje h kmečkim posestnikom, s tem si tudi zaslužijo obleko in obuvale, ker lastni starši nimajo zno sredstev. Ravno v jesenskih mesecih septembra in oktobra se otroci najbolj potrebujejo. Takrat je veliko takega dela, ki ga otroci lahko opravljajo in za katere se mora otroke porabiti, ker za vsa takrat potrebna dela ni na razpolago drugih moči, n. pr. pri spravljaju raznih pridelkov, sadja itd. Glavno delo otrok poleg spravljaja sadja, je v teh mesecih paša, ki mora biti, ker je v naših krajih splošno pomanjkanje travnikov oziroma krme, ter se torej mora ravno jesenski čas do skrajnosti za pašo porabiti, da se tem več krme prihrani za živino. Dočim je v poletnih mesecih mogoče, da otroci napasejo živino vsak dan pred odhodom v šolo in po prihodu iz šole, je to v jeseni nemogoče, ker je dan krajši, jutro so hladna, torej ni mogoče obojega opraviti — kakor prej v poletju — namreč pasti in obiskovati šolo.

Ker ni drugih odrastlih moči na razpolago, ker so, ko otrok jih je, zaposlene pri težjem delu (žetev, spravljaje pridelkov, drv, stelje, setev itd.) in ker posestva vsled slabih dohodkov, stroškov za odrasle delavce, če bi jih tudi bilo mogoče dobiti (a jih ni!), ne prenesejo, zato je iz gospodarskih razlogov neobhodno potrebno, da so otroci na razpolago pri jesenskih gospodarskih opravilih, ker se sicer ne more najboljši čas za pašo porabiti, dela zaostajajo, kar povzroča veliko škodo, ker pri navadno nestalnem jesenskem vremenu je treba porabiti vsak trenutek. Nikdar ni v letu toliko raznovrstnega dela skupaj kot v jeseni. Nikdar ni tudi toliko opravil, ki jih otroci tudi prav lahko

in dobro izvršujejo kakor ravno v jesen. Zato je samo pravično in pametno, ljudstvu v korist in gospodarstvu v pomoč, ako je prejšnja šolska uprava to upoštevala, se ozirala na nujno potrebo naših posebnih gospodarskih razmer in dovolila jesenske počitnice.

Isti razlogi, ki so prej bili merodajni za jesenske počitnice, so tudi zdaj, samo, da v časih grozne gospodarske krize, ki male posestnike še najhujše ogroža, še v veliko večji meri veljavni in merodajni. Naloga državne uprave, tudi šolske, mora danes biti, gospodarsko bedo lajšati, iti ljudstvu na roko, ne pa to, kar je bilo od prej dobrega, odpravljati, ukiniti ter tako nepotrebne težave, ovire in škodo povzročati pri itak skrajno težkem gospodarskem položaju. To je tudi za državo škodljivo, ker ljudstvo vidi, da šolska uprava ne upošteva želj in nujnih potreb ravno revnejših podeželskih slojev, mu ubija to ljubezen do države, — ravno glede razmerja med državo in ljudstvom se lahko reče, da gre ljubezen skozi želo — ovira gospodarsko življenje namesto, da bi ga podpirala, kakor bi bila dolžnost. Tako je ne samo v korist ljudstva, ampak tudi v dobrobit države, da se šolska uprava ozira na nujno potrebo našega ljudstva, ter z ozirom na starodavno navado in posebne naše gospodarske razmere, dovoli že z letošnjim letom jesenske počitnice.

2. To bi lahko storila šolska uprava tem lažje, ker bi to bilo tudi v korist šole.

Kakor iz skušnje vemo, niso bile jesenske počitnice šoli, šolskemu napredku in uspehu ter izobrazbi otrok v škodo, uspehi niso bili prej slabši, ampak boljši. Obisk šole je bil boljši, ljudstvo je imelo več ljubezni do šole, kakor danes. Dosedanja skušnja kaže, da je zdaj v mesecih september—oktober obisk zelo nereden uspešno delovanje v šoli nemogoče. Učiteljsvo kakor otroci ubijajo tamkaj čas, da sta ta dva meseca skoro izgubljena za šolsko leto. Starši morajo plačevati velike kazni radi zamud, kar povzroča mržnjo do šole in oblasti, ki kažejo čudno, obžalovanja vredno brezobzirnost do nujnih gospodarskih potreb revnih podeželskih slojev. Da, skazalo se je, da je ukinitve jesenskih šolskih počitnic povzročila, da otroci najrevnejših družin tudi po zimi ne morejo obiskovati šole. Prej so namreč skoro vsi otroci revnih kočarjev, najemnikov in viničarjev ravno ta dva meseca, ko se pase vso živino na travnikih in celi dan, šli k posestnikom v službo kot pastirji ter so zaslužili obleko in obuvale (česar jim starši niso mogli kupiti) za zimo, da so lahko pozimi hodili v šolo. Zdaj je to odpadlo, otroci nimajo vsled tega obleke in obuvale za zimo ter ne morejo po zimi hoditi v šolo. Ugovor radi poletne vročine tudi ne pride v poštev, ker ima veliko šol samo dopoldanski pouk. Vsled danih razmer sedaj prva dva meseca šolskega leta otroci ne morejo redno ali pa nič šole obiskovati, zato izgubijo veselje do pouka, dober uspeh na napredek je nemogoč. Če bi kdo ugovarjal, da otroci zadnjih dveh šolskih let lahko dobijo oprostitev za september in oktober, je treba povdariti, da so takrat tudi manjši otroci doma potrebni in porabljeni, iz šolskega stališča pa so oprostitev v začetku šolskega leta velik nedostatek, veliko večje ko ob koncu ter — kakor smo že povdarjali — zmotijo in zmedejo nekako šolsko leto ter otežkočijo delo učitelju in otrokom napredek.

planili vsi po cekru in gledali, kaj je hotel švercati Hrvat. Ko so videli, da bežim z drugimi cekri tik za Sotlo, so jo obrali za menoj in kakor hitro sem videl, da namerjajo puške, sem spustil zopet en ceker. Planili so liki volkovi po plenu in dobil sem toliko časa, da sem si opomogel za sapo. Pregarjala me je od Buršičevega mlina do sedlarske prvi že cela kompanija financov in honvedov, a sem jih vedno zadržal pred streljanjem s cekri, katere sem spulčal od razdalje do razdalje s palice na tla. Ko so videli, da imam preko rame le še golo palico, so me mirno pustili preko Sotle pri Sedlarjevem v prepričanju, da je šverc v njihovih rokah. Od mosta v Miljani do brvi pri Sedlarjevem sem nagnal za seboj celo obmejno stražo in moja svinjska trajba je šla neovirano kakor gospoda preko veikega mostu v Miljani, saj so stražarji pobirali moje cekre in niso utegnili paziti na dolgo procesijo svinj.

Svinje sem prodal drago kot žafran, zaslužil pri eni trajbi to le novo hišo in kaj misliš, da sem pustil financarjem in Madžarom v cekrih?

»V vsakem po enega pečenega zagorskega mačka. Najbrž so jih pojedli v veri, da se mastijo z odojki. Jaz sem im privoščil en prav dober tek! Sedaj pa reči, če ni bil ta šverc« spočet in rojen z nebeško pomočjo in mi je pripomogla do nove hiše samo ena božja pot iz Plaviča do Marije Bistrice in nazaj.«

Živkovičev Halič se ni zadovoljil z novo zidano hišo, nalepel je tudi po gruntu ter vinogradu in zato je bilo treba še dvakrat na »šverc«. Trajba svinj za hišo, trajba težkih volov za grunt in trajba dobrih konj za vinograd, tako je računal naš pobožni švercar Živkovič Halič.

Do prave sreče je pomagala Majka božja bistriška, do druge bi ga naj dvignil sv. Rok v Kumrovcah. Kumrovac od Plaviča ni daleč, še torbe ni treba jemati na pot, tako blizu je. Sv. Roku za uslišanje je kupil Halič tri sveče ter molil z vso gorečnostjo, da bi postal gruntar. Po molitvi mu je obtičal pogled dolgo na psičku sv. Roka, ki je gledal tako milo v svetnika. Živkoviču so se mešali ter naganjali po glavi tihotapski načrti, ki so tiščali vsi v eno središče: v psička sv. Roka v Kumrovcah. Na kratkem povratku iz Kumrovec v Plavič je bil storjen sklep: kupil bom prav veliko trajbo težkih volov, saj je poslušnil tvojo prošnjo sv. Rok, zaslužil si boš grunt.

Svinja in vol — je razlika že po velikosti, to je znal tudi Halič. Da se nažene celo trajbo počasnih volov preko mosta, za to je treba časa in pri tem poslu ne sme biti najmanjše zavore od strani obmejne straže.

Kupljeni voli so stali pripravljeni ter skriti za gozdičem pred Miljano in Halič je čakal ob cesti. Pripeljal se je zjutraj mimo trgovec iz Deseniča na lepem koleslju. Sedel je sam na vozu in Živkovič ga je prosil, naj bi se potegnil z njim do miljanskega mosta. Voznik je postal, prikimal

in voz je oddrdal z dvema po cesti. Halič je še zvedel, da se pelje trgovec po opravkih preko Sotle. Pomenkovala sta se o marsičem, ko se je začel bližati miljanski most in ga je že bilo videti. Halič se je stresel po vsem telesu, spalil obraz v najbolj divje gube in začel klonsati z zobmi na levo ter desno, kakor bi hotel ugrizniti trgovca. Ta pa je gledal nekaj časa ves začuden, če se ni zavrtelo spremljevalcu na ponorelo plat in je uprašal:

»Kaj vraga je šinilo v tebe, ali me boš požrl?«

Živkovič se je ponovno stresel, pograbil z obema rokama za sedež na vozu in kričnil:

»Danes pred sedmimi leti me je ugriznil stekel pes in ta strašna bolezen se mi je povrnila prav sedaj!«

Trgovec v smrtnem strahu kar z bičnikom po konju in že sta bila v galopu pri mostu. Tik pred mostom je spustil voznik vajeti, zbral vse preplašene in preostale moči, pograbil z obema rokama Živkoviča in ga treščil z voza med financarje in honvede z divjim glasom: »Stekel je, bežitel!« in oddrdal v divjem diru preko Sotle.

Živkovič se je pobral, razčesnil obraz v podivjanost, zasikal, zazijal v stražarje z vidnimi znaki, da bo obgrizel vsacega, ki bi si upal pod stekle zobe.

Kdo bi zameril straži, da jo je ubrala v enem klopčiču navkreber proti svoji kasarni, ker vsak je brusil pete v nepopisnem strahu za življenje. Vežna vrata na kasarni so kar podrli in v sobe ter pod ključ, da jih ne obgrize steklak. Živkovič je še lajal krog stražnice in tako bolj izza voglov, da bi ga kateri ne pogodil iz puške.

Mostna straža v zakljenjeni kasarni, stekli Živkovič pred kletko, trajba volov je že bila na sredini mosta in tedaj navzdol po bregu in za njo med lajanjem na varno Štajersko. Na štajerskih tleh je bil švercar takoj ozdravljen stekline in se muzal financarjem ter Madžarom, ki se niso upali več nego dobro uro iz hiše na klancu nad miljanskim mostom.

Izkupiček za volovsko trajbo je bil večji nego za grunt, pa treba je bilo ostati med Kranjci tako dolgo, dokler niso bili izmenjani financarji in honvedi po drugih, katerim je bil tuj strah pred steklím Živkovičem, ki je grizel ljudi bogzna kod po Štajerskem.

Halič je še pripomnil, da bi kupil sv. Roku najlepšega psička in to živega, ako bi še hodil po zemlji; sicer se je pa izkazal kumrovaški božjepotni cerkvi hvaležnega z bogatimi denarnimi darovi.

Eno leto je preteklo, je končaval Živkovič svoje švercarske doživljaje, predno sem se zopet upal zateči po svetniško pomoč, da si kupim poleg hiše in gruntu še — vinograd.

Bistrica za srečo pri svinjski trajbi, Kumrovac za vole in Vina gora za konje ter vinograd, tako je pogruntal že dvakrat blagoslovljeni tihotapec.

Če bi potreba jesenskih počitnic ne bila utemeljena v naših gospodarsko-socialnih razmerah, ne bi ljudstvo tega leta za letom zahtevalo. A ono vedno in vedno ponavlja to zahtevo, zato je v korist državi, ljudstva in šole, da se zopet uvedejo jesenske počitnice, ker ta uvedba itak ni združena z materijelnimi izdatki, ampak bi bila samo dokaz, da ima državna oblast vendar srce za ljudstvo in njega potrebe.

Da bomo nasprotnike poznali.

Pucelj pred ogledalom.

Ker Pucelj in z njim vsa radičevska politika ve, da tako izgleda, da se ne sme pogledati v ogledalo, zato je začel obračati ogledalo tako, da bi se v njem videlo vse druge stranke. Najpreje je posvetil z ogledalom na SDS. In ogledalo je slabo pokazalo. Nikjer namreč se ne vidi, kako je dr. Zerjav upeljal sedanje radičevske slovenske generale v politično življenje in jim kupil prve politične hlače, ko so shodili, potem pa mu ušli. Videlo se je le neko figovo pero, o katerem ve poročati »Kmetijski list«, pa pozabi povedati, da je to figovo pero ravno njihova stranka, ker je služila zato najpreje demokratom, zdaj pa Radič v njegove protislovenske in protikmetске namere. — Nato je posvetil z ogledalom na SLS. Tu je pa našel veliko razpoko. To ogledalo mora tako povečevati resnico, da če bi prileta muha, bi se videlo, kakor da je slon prileta. Ker je izstopil iz SLS en ljubljanski advokat in z njim njegovi prijatelji, je naslikal po tem radičevškem ogledalu razpoko v SLS, kakor je dejansko bila med Puceljem in Radičem, ko sta vložila vsak svojo listo pri zadnjih volitvah v Prekmurju. Pa menda tudi to početje ni bilo kako figovo pero, le, da je Radič lahko otel hrvaške glasove in pripravil glasovanje za hrvaško Prekmurje? — Pa tudi Hrvaško ljudsko stranko je postavil pred ogledalo in ji očital, da se je postavila za velebanke (ki so dozdej sicer Radiča podpirale, kar pa jim Pucelj blagohotno odpustil!) — Zdaj bomo pa mi postavili Pucelja pred ogledalo. Kaj vidite? To je politik, ki ni kmet, ki ima kot priganjača socialista, pa kliče: »Le vkup, uboga gmajna!« To je politik, ki je dolgo sedel na ministrskem stolčku, pa Slovenija nima od tega drugega kot enega penzioniranega ministra. Zdaj pa, ko je vrgel zopet geslo: »Kmet kmeta«, se bo pokmetil, vsaj v listih in na shodih. In kmetje ga bodo ubogali, saj pravi njegov list: »Glavna stvar je pasja pokorščina, pamet in razum pa naj vrag vzame!« — Naš kmet pa pravi: »Če ga je že slov. radičevcem vzelo, ne vem, a sumim, da ga je, nam pa ga ni! Zato ne bomo pasje pokorni Pucelju in njegovim priganjačem, ki se naj ogledajo v ogledalu, pa pravijo, da ne pridejo taki pred narod, kot so bili do zdaj!«

Vera ni v nevarnosti

pravijo radičevci in demokrati. Seveda, kjer nič ni, še be-ri ne dobi. In pri teh ljudeh vera ni v nevarnosti, ker je itak ni, v nevarnosti pa je tam, kamor hočejo ljudje brez vere in kjer hočejo gospodovati in tako tudi postaviti vero »izven nevarnosti«.

»Veliki Radič.«

Da slovenski radičevci pokažejo, kako velik je Radič, pišejo o njem, da Radič dopisuje dunajskemu listu »Neue Freie Presse«. Tega pa ne povedo, kakšen je ta list, da

Na Vini gori je poklenil na sredino cerkve, da je upiral pobožno levo oko v stranski oltar sv. Jurija, desnega v oltar sv. Urbana. Sv. Jurij na iskrem, neustrašenem konju ter z odrešeno devico v ozadju; sv. Urban z grozdom na zlatih bukvah, kako bi človek ne bil uslišan, ako prosi za srečo pri švercu, ki tedaj ni bil goljufija, ampak resilno delo za že izmorgane Štajerce. In Živkovič je trdil, da mu je pomogel do vinograda pogled na devico na oltarju sv. Jurija, ki ga je spomnil na lastno hčerko Evico.

Po opravljeni božji poti na Vino goro je bila pod Zagrebom kupljena konjska trajba in vse dogovorjeno s Kranjci, ki so sodelovali in pomagali pri tem »adnjem švercu«.

Konjska trajba za oni gozdiček nad Miljano, od doma se je peljala na lepo okrašenem in dolgem senenem vozu kakih 30 Zagorcev, Zagork in eden Kranjec poleg Živkovičeve Evice v vlogi ženina. Pred nami en voz s celo bando na pleh. Tako smo se pomikali v koraku od doma do miljanskega mosta med sviranjem muzike.

Pred stražo je bilo treba postati, ker so popisali konje, ki so bili upreženi v oba voza in se je moral zavezati lastnik, da se bo vrnil z ravno isto vprego nazaj, sicer globa, batine in rešt.

Po popisu je tata Živkovič povabil celo mostno stražo v senco ob Sotlo, ker ne gre da bi oddal komaj poročeno hčerko na Kranjsko brez odkupa s pijačo. Vina so imeli svatje dovolj seboj, mastne prasetine in še bando, ki je znala celo madžarski čardaš. Pili ter jedli so svatje ter straža, plesali kolo in čardaš, vse je bilo v veselem ob-jemu in vrisku, le solnce je pripekalo preveč na razigrane veseljake. Na Haličev predlog se je prestavila cela družba precej nižje od mosta v hrastov gajček, kjer se je samo pilo, plesalo in ukalo v hrvaščini ter tulilo v madžarsčini.

Ko so peljali Hrvati laži-nevesto iz onega gaja preko miljanskega mosta, je že bila davno cela konjska trajba na Štajerskem.

Svatje so se peljali drugo jutro z bando vred v Zagorje, le nevesta je šla peš in to ne preko mosta v Miljani, ampak po Buršičevi brvi.

Halič Živkovič je postal posestnik nove hiše, grunta in vinograda. Kupil je svojim priprošnjikom v zahvalo vsakemu po par podob in jih obesil ob stenah glavne izbe v večem spomin na začetek, izpeljavo in konec blagoslovljenega šverca.

Stari Halič je bil pri mojem slovesu še mnenja, da bi si bil lahko prislužil vsak zagorski švercar med svetovno vonjo hišo, grunt in vinograd, ako bi bil delal z božjo pomočjo in nehal z nevarno trgovino ob pravem času. Poguba sta bila po Živkovičevi sodbi za medvojni zagorski šverc: kletev in nebrzdana strast!